

Rom 13, 8

8: Bli ikke noen noe skyldig, uten det å elske hverandre, for den som elsker sin neste, har oppfylt loven.

Kjærligheten, som hele lovens oppfyllelse, som Guds aller høyeste vilje når det gjelder vårt liv her på jord, er det store emnet vi nå har foran oss. Er det noen som vil være helt sikker på hva som er det herligste Gud ser på jorden (når det gjelder hvordan vi lever), så får vi høre det her. I denne teksten forkynner Paulus at hele Guds lov egentlig bare taler om kjærligheten. At det mennesket som elsker en annen, har oppfylt loven. "Gud er kjærlighet, og den som blir i kjærligheten, blir i Gud, og Gud i ham. Ingen har noen sinne sett Gud. Hvis vi elsker hverandre, blir Gud i oss, og hans kjærlighet er blitt gjort fullkommen i oss" (1Joh 4). Med disse og mange liknende ord holder Johannes fram denne kjærligheten som gjør at vi elsker hverandre, og sier at kjærligheten rett og slett er "Gud i oss", for "Gud er kjærlighet".

I teksten vår sies det også klart nok at alt det Herren Gud har hatt som mål med hele loven, bare er kjærlighet. All den nidkjærhet Gud tydelig nok har lagt i loven, den nidkjærheten har han hatt for kjærligheten; at vi skulle elske hverandre. At dette emnet har så stor betydning, er vel også årsaken til at Paulus, som talte mye om kjærligheten i forrige kapittel (v. 9, 10, 13-21), nå likevel kommer tilbake til det samme store hovedemnet. Og vi kommer til å oppdage at også det neste kapitlet egentlig handler om kjærligheten. Riktignok der i et spesielt eksempel på kjærlighet i praksis. Måtte da Herren åpne hjertene våre så vi fatter betydningen av dette veldige emnet! Måtte han så deretter også gi nåde til at vi alle vårt livs dager måtte leve dette ut i praksis! Paulus sier altså:

Bli ikke noen noe skyldig, uten det å elske hverandre! Det ligger en spesiell paulinsk fintfølende, men sterk avklaring i disse ordene. Han vil ha sagt: Vær så nøye med å oppfylle alle deres plikter at dere ikke blir stående skyldige overfor noen - unntatt det at dere alltid står i skyld av frittflytende kjærlighet til alle mennesker; den kjærlighet som strekker seg ut over det noen menneskelig lov krever. I versene foran har apostelen talt om øvrigheten, og våre plikter overfor den. Han avsluttet der med disse ordene: "Gi alle det dere skylder dem" (skatt, toll, "frykt", "ære"). Men nå vil han også straks minne om at fremdeles er det likevel en gjeld som gjenstår; den uforskyldte, frivillige kjærlighetens gjeld. Så former han en herlig overgang til dette store emnet, og sier: "Bli ikke noen noe skyldig, uten det å elske hverandre!" Oppfyll i inderlig trofasthet alle deres forpliktelser, ikke bare til øvrigheten, men også til alle mennesker, så dere ikke blir stående i gjeld til noen. Men gjør ikke bare dette som mennesker etter vanlige lover og regler kan kreve. Men la den uforskyldte omsorgens kjærlighet strømme mot dem gjennom alt. La dette være den gjeld dere alltid står i til alle!

Og med denne kjærlighetsgjelden er det slik at vi aldri her i livet kan si at "nå er jeg ikke lenger skyldig å elske og tjene noe menneske". Nei, så lenge vi lever og er omgitt av mennesker som har behov for vår kjærlighet og tjeneste, er vi på dette området "skyldnere" (se parallellen i Rom 1: 14: "Jeg er en skyldner"). Det er også nettopp dette som er den sanne kjærlighetens kjennetegn; at jo mer vi elsker, jo mer kjenner vi på hvor lite kjærlighet som har fått strømme ut fra oss i tjeneste for menneskene. Og desto mer drives vi til å gjøre ennå mer.

I disse ordene: "Bli ikke noen noe skyldig, uten det å elske hverandre" minner Paulus oss om den tosidige skyld eller forpliktelse som påhviler de kristne. Den første forpliktelsen er den som er nedfelt i menneskelig lov og rett, og som alle mennesker har en viss oppfatning av. Det er om denne Paulus her sier: "Gi alle det dere skylder dem!", slik at dere "ikke blir noen noe skyldig". Den andre forpliktelsen er den frivillige, uforskyldte kjærlighetens, som han omtaler slik: "uten det å elske hverandre". Denne forpliktelsen taler han også om i 1Kor 9: 19. Der sier han: "Selv om jeg er fri overfor alle, har jeg gjort meg selv til en tjener for alle". Denne sistnevnte, forpliktelsen vi har til å elske alle, er av en slik art at ingen menneskelig lov kan kreve dette, eller straffe for at dette mangler. Vårt naturlige menneske kjenner ikke til dette hellige kravet, at vi uforskyldt skal elske hverandre. Nei, det er ikke noe menneske i hele verden som ut fra sine naturlige forutsetninger kjenner til at dette er vår plikt; uforskyldt tjene hverandre. At Herren venter at vi ikke bare skal gjøre rett overfor alle, men også i ufortjent kjærlighet skal gjøre godt mot alle.

Tenker vi oss et svært rikt menneske som ikke gjør godt overfor noen, så er det likevel, menneskelig sett etter loven rettferdig og ustraffelig bare det gjør det som er rett overfor alle, betaler det det skylder og ikke gjør åpenbart straffbare ting. At han beholder hele sin store rikdom for seg selv og ikke tjener noe menneske med dette, ikke gir eller låner noe til noen, det blir han ikke straffet for etter noen menneskelig lov. Noe ganske annet gjelder innfor Gud og hans hellige, guddommelige lov som sier: "Du skal elske din neste som deg selv". Innfor Gud og hans lov er vi dømt som urettferdige og lovbrøttere, selv om vi ikke har gjort noe menneske urett. Bare vi har beholdt all vår eiendom for oss selv og ikke tjent vår neste med det. Her ser vi nå forskjellen mellom de to slag skyld eller forpliktelser en kristen lever under. Den første, det vi skylder etter loven, er noe alle mennesker oppfatter. Mens den sistnevnte, det vi i ufortjent kjærlighet skylder menneskene, er ukjent og foraktet av hele verden. Måtte vi desto mer ta denne inn over oss - ikke minst fordi vi aldri så lenge vi lever vil bli istand til å oppfylle kjærlighetens forpliktelser.

Selv om vi aldri så mye "betaler av" på kjærlighetsgjelden, vil vi aldri oppnå å "nedbetale den" fullstendig. Og den som viser kjærlighet til noen for å bli kvitt dem, har ikke vist noen ekte kjærlighet mot dem. For den virkelige kjærligheten vil alltid fortsette å gjøre godt. Augustin sier: "Kjærligheten gir, når den betaler kjærlighetsgjeld. Men den blir alltid noen noe skyldig, uansett hvor mye den gir. For den tid kommer aldri da den ikke har mer som skal betales. Men så mister den heller ikke noe, for den bare dobler seg gjennom det den gir". Gjennom kjærligheten gjør vi oss altså "til alles tjener", selv der vi etter menneskelige krav ikke skylder noen noe. Likevel gjør vi ikke dermed noe som helst

mer enn det Guds lov krever. Tvert imot er det nettopp den guddommelige lovens hensikt og krav at vi skal elske hverandre. For, sier apostelen:

den som elsker sin neste, har oppfylt loven. Dette betyr ikke at hvis jeg i det hele tatt har kjærlighet til noe menneske, så har jeg oppfylt loven. Nei, meningen er at i like stor grad som jeg elsker, i samme grad oppfyller jeg loven. Dette betyr at lovens egentlige hensikt er at jeg skal elske min neste og gjøre ham godt. At dette er meningen, ser vi av at Paulus allerede i v. 9 tilføyer: "For budene: Du skal ikke drive hor, du skal ikke slå i hjel, du skal ikke stjele, du skal ikke vitne falskt, du skal ikke begjære, og hvilket annet bud det skulle være, blir alle sammenfattet i dette ord: Du skal elske din neste som deg selv". Hvis vi altså virkelig elsket vår neste, ville vi aldri bryte noen av disse budene. Men fordi ingen har en fullkommen kjærlighet, er det heller ikke noen som fullkomment oppfyller loven. For bare i den grad vi elsker vår neste, oppfyller vi loven.

Men hvordan skal det så oppfattes at Paulus her bare taler om å elske vår neste, og sier at da har vi oppfylt loven? Guds lov krever jo aller først kjærlighet til Gud! På det kunne en selvsagt svare at vi da bare må forstå dette som å gjelde lovens andre tavle, som altså oppfylles gjennom kjærlighet til vår neste. Men her kan også ligge en lærdom i en dypere mening. Det kan også bety at selv kjærligheten til Gud skal bevises gjennom kjærligheten til vår neste. På den siste dag skal Herren Kristus si: "Jeg var sulten, og dere gav meg mat. Jeg var tørst, og dere gav meg drikke" osv., for "alt det dere gjorde mot en av de minste av disse mine brødre, det gjorde dere mot meg" (Mat 25). Gud har selv ikke noe behov vi skal stille. Derimot elsker han menneskene så høyt at han retter vår oppmerksomhet mot dem, om vi vil vise dem kjærlighet. Dessuten ville vi jo ikke ha noen sann kjærlighet til vår neste, hvis vi ikke først og fremst elsket Gud, hvis vi ikke først var blitt så gjennomtrengt av hans kjærlighet til oss. Han må først bli så dyrebare for oss at vi for hans skyld også elsker vår neste.

Når Paulus i 2Kor 5: 14 taler om vår holdning overfor menneskene, begrunner han det slik: "For Kristi kjærlighet tvinger oss, og vi har gjort det klart for oss: Når én døde for alle, da døde alle". Vi ser det samme ved Tiberias-sjøen, når Kristus spør Peter: "Elsker du meg?" Tre ganger fikk han dette svaret: "Herre, du vet at jeg har deg kjær", og hver gang gjentar Kristus: "Fø lammene mine!", "Fø sauene mine!" Han ville altså at den kjærlighet Peter hadde til ham, skulle bevises i Peters kjærlighet til Guds lam og sauer. Slik skal altså vår kjærlighet til Gud bevises gjennom kjærligheten til vår neste. Det er i vår fattige og trengende neste vi skal finne og elske Gud. Det er der vi skal tjene ham og gjøre godt mot ham, hvis vi elsker ham. Budet om kjærligheten til Gud er altså innebygget og skjult i kjærligheten til vår neste.

Til denne teksten har Luther følgende sterke kommentar: "Med dette er nå passformen støpt for de glatte og svevende åndene som bare søker Gud i store og herlige opplevelser. Som gjerne vil se hans storhet, og bare er opptatt med å tjene og elske ham i alt som er stort og vel ansett. Men de har ikke funnet ham, når de her på jord går forbi ham i sin neste, hvor han venter dem for å bli elsket og æret. Derfor vil disse på den siste dag få høre: Jeg var sulten, og dere gav meg ikke å spise osv. Herren Gud

har altså fornedret seg fra sin guddommelige skikkelse og tatt en tjeners skikkelse på seg. Så han kunne bøye den kjærligheten vi har til ham, ned fra himmelen, og binde den til vår neste. Og så lar vi ofte vår neste ligge her nede, men går isteden og gaper opp mot himmelen med vår kjærlighet. Fordi vi tror det er slik vi virkelig elsker og tjener Gud på den rette måten". Nei, vend deg til din neste med din kjærlighet! I ditt fattige medmenneske er det du kan finne og tjene Gud.

Når da teksten vår lærer at hele loven egentlig har kjærlighet til vår neste som mål, at "kjærligheten er lovens oppfyllelse", har vi da også her en særdeles viktig og dyrebar rettesnor for hvordan vi skal oppfatte alt Guds ord, og leve det ut i vårt daglige liv. Vi lærer at hvis vi tror vi gjør noe i den hensikt å tjene Gud, men dette ikke blir til noen som helst nytte for andre mennesker, så har vi totalt misforstått Guds vilje - når altså Herren med alle sine bud har hatt som mål at vi skal elske og tjene vår neste. Vi skjønner hvor viktig det er å alltid holde denne lærdommen klart for oss. Det understrekes aller mest gjennom alle de avsporingene og villfarelsene som har skjedd fordi man har oversett dette. Mangfoldige tusen mennesker har anstrengt seg til det ytterste for å tjene Gud, og likevel bare endt opp i synd og dårskap. Fordi de ikke var klart bevisst på denne sannheten. Da har mang en ektemann forlatt hustru og barn for å tjene Gud på pilegrimsreiser, for å dra til fremmede land "for å evangelisere" osv. Men de som Gud hadde pålagt ham å ta seg av, dem forlot han i fattigdom.

Mang en gudfryktig datter har forlatt foreldrene, som hun etter det fjerde bud burde tjene, og har lukket seg inne i et kloster for å tjene Gud der gjennom noen selvvalgte gjerninger, som ikke er til nytte for noe menneske. Det samme skjer også i dag. Det kan være i forholdet til kirken og sakramentene, eller i andre forhold, at menneskene er opptatt med saker som verken de selv eller andre har noen som helst nytte, men heller skade av. Men selv tror de jo de handler rett. Fordi de ikke har prøvd sin gjerning på denne lærdommen om kjærligheten. Og stadig dukker det opp utallige forhold hvor den ene ser saken på ett vis, den andre på et annet. Da bør vi alltid straks huske på at kjærligheten er den avgjørende rettesnoren. Og så må vi spørre: Hva er det som her er til størst hjelp eller skade? Det som er helt sikkert, er at Gud ikke vil ha noen gjerning som ikke tjener til noen som helst nytte for livet vårt. "Gud er kjærlighet". Når en gjerning, eller noe som kreves av deg, ikke stemmer overens med kjærligheten, da stemmer det heller ikke overens med Guds vilje.

Dette gjelder ikke bare menneskelige påbud og regler. Men også hvordan vi lever i forhold til Guds egne bud. Hvis vi ved å følge et bestemt Guds bud bokstavelig i en konkret situasjon ville komme i konflikt med kjærlighetsbudet, da er det ikke tid og sted for en nidkjær praktisering av det budet. Dette viste Kristus ofte når det gjaldt det tredje budet, som etter sin ordlyd egentlig forbød alle fysiske gjøremål på sabbaten (2Mos 20: 10, 35: 2-3). Likevel gjorde Herren alltid unntak fra sin vanlige helligholdelse av sabbaten, når kjærligheten og menneskenes nød krevde det. Og stadig henviste han da til hva kjærligheten krevde. Da minnet han også om, og lot dem forstå det var rett, når David og de som var med ham åt av de hellige skuebrødene (1Sam 21).

I forbindelse med dette eksemplet sier Luther: "Selv om loven sa at ingen andre enn prestene skulle ete disse brødene (2Mos 25: 30, 29: 33), var likevel kjærligheten den egenrådige keiserinnen over loven, og tvang den under seg. Den måtte vike og dispensere når David led av sult, og måtte akseptere denne kjennelsen: David lider hunger, nå må han hjelpes som kjærligheten sier: Gjør godt mot din neste når han trenger det! Hvil deg da, lov, og hindre meg ikke i å vise ham godhet. Arrester ikke kjærligheten i kraft av dine forbud! Hvis presten Abimelek ikke hadde villet gi David de hellige brødene, men vært så blind at han bare hadde stått hardt på loven, glemt kjærligheten og nektet David mat, - hva synes du da han hadde gjort? Da ville David dødd av sult, og presten hadde begått mord for lovens skyld. Da hadde det gamle ordtaket slått til: Den strengeste rett er den strengeste urett. Men så uforstandig var heldigvis ikke Abimelek".

Fariseerne derimot begikk ofte slik dårskap. F. eks. da de anklaget Kristus fordi han helbredet syke på sabbaten. På den syttende søndagen etter trefoldighet sier Luther om dette: "Hva er det fariseerne foretar seg her? De holder seg strengt etter bokstaven i sabbatsbudet, og vokter på Kristus for å se om han ville bryte det. Selv hadde de ikke hjulpet den syke, om det så bare hadde vært med et lite glass vin. Men Kristus kommer i lovens innhold, i kjærlighet, og hjelper dristig den syke mannen. Samtidig viser han dem den soleklare årsaken til at han gjør dette, når han sier: Budet sier ganske visst at vi skal holde sabbaten hellig. Men når vi prøves på kjærligheten, da må lovens bokstav vike".

Den samme viselighet hadde også Moses da han førte Israels barn ut fra Egypt. Gud hadde gitt et bestemt bud om at alle guttebarn skulle omskjæres på den åttende dag (1Mos 17: 12). Dette budet stod klart for alles øyne. Likevel unnlot Moses å gjøre dette under hele ferden gjennom ørkenen. Han omskar ingen i alle disse førti årene. Hvem hadde så gitt Moses rett til ikke å holde en lov som Gud selv tross alt hadde gitt? Jo, den retten hadde han ved at han forstod å prøve lovens bokstav på kjærlighetsbudet. Han visste at loven skulle tjene folket. Ikke folket som skulle stå til tjeneste for loven. På denne reisen måtte folket hver dag gå i full rustning. Hvis de skulle blitt omskåret, ville de noen dager vært ute av stand til dette. Moses tenkte nok at Gud har ganske riktig gitt oss dette påbudet som skal holdes, men det må likevel praktiseres slik kjærlighetsbudet krever. Og så utsatte han omskjærelsen til reisen var slutt. Slik bør en tolke alle lover etter kjærlighetsbudet og det aktuelle behovet. Der det ikke skjer, der mangler de en som kan utlegge loven rett.

Og slik Kristus praktiserte sabbaten, og Moses omskjærelsen, slik bør også vi forholde oss til alle lover. Vi bør ikke praktisere dem strengere enn at de tjener kjærlighetsbudet. Igjen siterer vi Luther som sier: "Legg merke til et eksempel fra pavedømmet: En mann har gitt et løfte om en lang pilgrimsreise. Så lyder budet slik: Den som har lovet noe, bør også holde det! Men hjemme har denne mannen både hustru og barn, tjenere og mye annet. Hva er det nå som er rett? Skal han nå holde løftet sitt, eller skal han bli hjemme og forsørge hustru og barn? Døm selv, hva som er mest nødvendig, og som stemmer med kjærlighetsbudet! Jeg mener det er mest nødvendig at han blir hjemme, arbeider og forsørger sitt hus. Og det som er mest nødvendig, og stemmer overens med kjærlighetsbudet, det er det som er vår plikt, og det stemmer også med Guds vilje (v. 10). Vi må aldri glemme at alle lover, enten de er guddommelige eller menneskelige, bare forplikter så langt som de

tjener kjærlighetsbudet. Kjærligheten er selve utleggelsen av alle lover. For alle lover er jo gitt bare med det mål å drive fram kjærlighet i praksis. Paulus sier: "Kjærligheten er lovens oppfyllelse", og "Bli ikke noen noe skyldig, uten det å elske hverandre". Og hvis jeg elsker min neste, så er jeg opptatt med å gjøre alt mulig godt mot ham, hjelper og beskytter ham og taler vel om ham, slik jeg gjerne ville han gjorde mot meg". Så langt Luther.

Men at alle Guds bud egentlig bare har kjærlighetsbudet som mål, og bare vil vise hvordan dette skal praktiseres, det taler Paulus nå ennå klarere om i neste vers.